Azonosító jel: | | | | | | | | | | | | | | |

ÉRETTSÉGI VIZSGA ● 2011. október 26.

TÁRSADALOMISMERET

EMELT SZINTŰ ÉRETTSÉGI VIZSGA

2011. október 26. 14:00

Az írásbeli vizsga időtartama: 240 perc

Pótlapok száma	
Tisztázati	
Piszkozati	

NEMZETI ERŐFORRÁS MINISZTÉRIUM

Fontos tudnivalók

A feladatsor két részből áll:

I. rész: mindenki által megoldandó feladatokat tartalmaz a társadalomismeret és jelenismeret témakörökből

II. rész: két feladatsort tartalmaz

A. gazdasági ismeretek

B. pszichológia

Kérjük, aláhúzással jelölje (fentebb), hogy a II. rész két feladatsorából melyiket választja. (Csak az egyik feladatsor megoldásáért kaphat pontot.)

Kék tollal dolgozzon!

A vizsgadolgozatra összesen 75 pont adható, amely az I. részre adható 55 pont és a II. részre adható 20 pont összegéből jön létre.

I. rész

Társadalomismeret és jelenismeret

1. Esszé

Az alábbiakban két téma címét találja. Válasszon a megadott témákból egyet! Az adott témáról 20–25 soros esszé formájában foglalja össze gondolatait! Fogalmazza meg saját véleményét, álláspontját, és érveljen mellette! Említsen néhány, a tartalmat alátámasztó vagy illusztráló példát, esetet! *(Csak az egyik téma kidolgozásáért jár pont.)*

A) Az önkéntesség mint a társadalmi feladatvállalás egyik módja

vagy

B) A média szerepe a modern demokráciában

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

15 pont	

2. Esetelemzés

Az alábbiakban egy alapvető társadalmi problémáról, a munkanélkülivé válásról, peremhelyzetbe kerülésről olvashat. Elemezze a leírtakat 10–15 sorban a megadott szempontok alapján!

- A segítségadás intézményesült formái a vázolt helyzetbe kerülők számára.
- A szereplők felelőssége (Zsolt, család, barátok, kollégák).

Zsolt 42 éves szakmunkás. Korán nősült, két gyermeke van. Felségével, Klárával néhány év után megromlott a viszonyuk. A válóperben a bíróság Klárának ítélte a gyerekeket, Zsolt – bár maradhatott volna – munkavállalói hotel (munkásszállóra) költözött a közös lakásból. Klára minden módon nehezítette a gyerekekkel való kapcsolattartást, meg Zsolt nem is nagyon tudta hova vinni őket. Munka után a férfi egyre többször tartott barátaival a kocsmába, ahol mind többet ivott. Így gyakran késve, másnaposan ment munkába, ahol pontatlanul végezte feladatait. Leépítéskor az elsők között bocsátották el, ezért a munkásszállóról is el kellett jönnie. Állandó lakcím hiányában hiába próbálkozott, csak alkalmi, be nem jelentett munkákat kapott, azt is ritkán. Eddigre szinte teljesen megszakadt a kapcsolata családjával, gyerekei sem igen akartak találkozni vele, barátai is elmaradtak mellőle. Azóta ingyen konyhákon étkezik, átmeneti szállókon alszik, segélycsomagokból ruházkodik, és ami kis pénzhez jut, azt leginkább italra költi.

…….

…….

…….....

…….

…….

…….....

…….

…….

…….....

…….

…….....

…….

…….

…….

…….

…….....

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

10 pont	

3. Forráselemzés

Az alábbi forrásokat is felhasználva járja körül a minimálbér kérdését, térjen ki a fogalom magyarázatára, a különböző gazdasági szereplők szempontjaira, a nemzetgazdasági összefüggésekre!

Minimálbér alakulása 1998–2010	
1998. 01. 01. – 1998. 12. 31.	19 500 Ft
1999. 01. 01. – 1999. 12. 31.	22 500 Ft
2000. 01. 01. – 2000. 12. 31.	25 500 Ft
2001. 01. 01. – 2001. 12. 31.	40 000 Ft
2002. 01. 01. – 2003. 12. 31.	50 000 Ft
2004. 01. 01. – 2004. 12. 31.	53 000 Ft
2005. 01. 01. – 2005. 12. 31.	57 000 Ft
2006. 01. 01. – 2006. 12. 31.	62 500 Ft
2007. 01. 01. – 2007. 12. 31.	65 500 Ft
2008. 01. 01. – 2008. 12. 31.	69 000 Ft
2009. 01. 01. – 2009. 12. 31.	71 500 Ft
2009. 01. 01. – 2009. 12. 31.	71 500 Ft

„Az Országos Érdekegyeztető Tanácsban közelítenek az álláspontok a minimálbér ügyében a pénteki ülésen elhangzott állásfoglalások alapján. A munkaadói oldal szóvivője bejelentette, hogy a munkaadók hajlandók hozzájárulni a jelenlegi havi 71.500 forintos minimálbér emeléséhez, de a mérték meghatározása még további tárgyalások kérdése. A munkavállalói oldal is hajlandóságot mutat engedni a havi 80.000 forintos követeléséből. (…) A bérminimum, azaz legalább középfokú végezettséget és/vagy szakképesítést igénylő munkakörökben garantált bér emelésében nincs új javaslat: a munkavállalók a minimálbér 122 százalékában határoznák meg a bérminimumot, a munkaadók viszont nem hajlandók emelni a múlt évre jóváhagyott havi 87.500 forintot. (…) A Miniszterelnöki Hivatal államtitkára a kormány képviseletében emlékeztetett arra, hogy a lehetőségeket behatárolja a jövőre tervezet 0,9 százalékos GDP csökkenés, a 3,9 százalékos költségvetési hiány és a 4,1 százalékos infláció, amely számok alapján a kormány tervez. Az államtitkár véleménye szerint aprólékos számolásra, sziszifuszi munkára van szükség ahhoz, hogy az adótörvények változása nyomán a keresetek reálértékét az alsóbb bérszinteken is meg lehessen tartani.”

(Forrás: http://www.gazdasagiradio.hu/cikk/33168/)

8 pont	

4. Ábraelemzés

Tanulmányozza az alábbi grafikont, majd válaszoljon a feltett kérdésekre!

A z a u t ó b e n z i n és a v o n a l j e g y á t l a g á r a

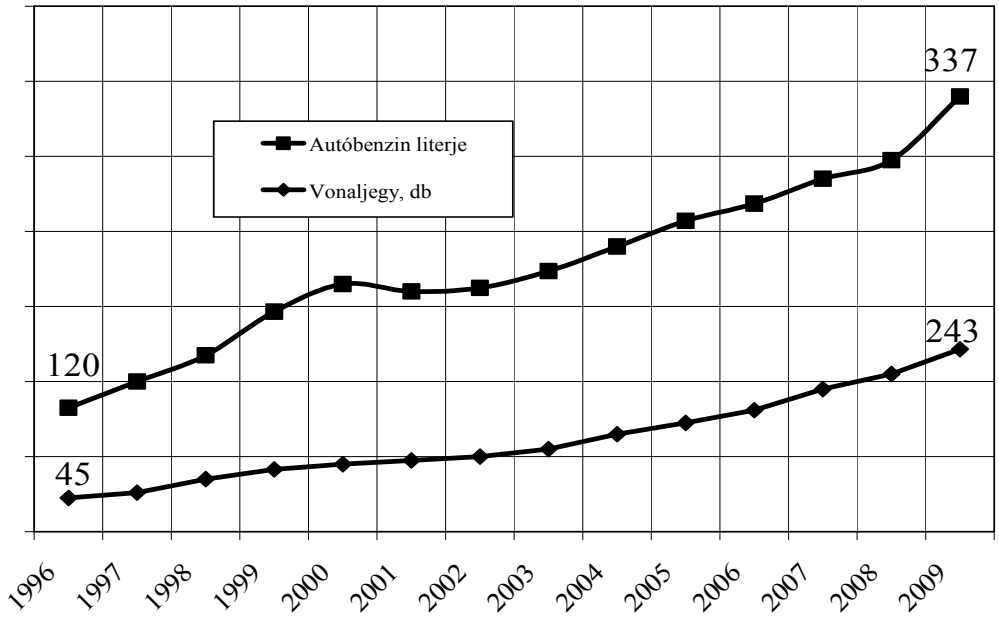

(Forrás: http://portal.ksh.hu/portal/page?_pageid=37,870181&_dad=portal&_schema=PORTAL)

a) Hány százalékkal emelkedett a benzin ára a jelzett időszakban a kiinduló árhoz képest?

……

b) Hányszorosára nőtt a vonaljegyek ára a jelzett időszak végére?

……

c) Melyik árkategória emelkedett nagyobb mértékben? A megfelelő válasz betűjelét írja az üres négyzetbe!

A) A vonaljegyek ára.
B) A benzin ára.
C) Az ábra alapján nem ítélhető meg.
D) Azonos mértékben változtak az árak.

d) Említsen két érvet, miért nem mozog teljesen együtt a két árkategória!

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

5 pont	

5. Fogalom meghatározása

Az alábbiakban fogalom meghatározásokat olvashat. Írja a fogalmakat a kipontozott vonalra!

a) A társadalmi normákhoz való alkalmazkodás folyamata.

……..…….....……

b) Egy adott ország éves bevételeinek és kiadásainak általában egy évre szóló tervezése.

……..…….....……

c) Így nevezzük azt a családtípust, amelybe csak a szülők és gyerekeik számítanak bele.

……..…….....……

3 pont	

6. Kiválasztás

Írja az adott fogalomhoz tartozó helyes meghatározás betűjelét az üres négyzetbe!

Népszuverenitás

A) Egyfajta gyorsan terjedő és nehezen megállítható járványtípus.
B) Politikai fogalom, amely a javak elosztásának igazságosságát jelenti.
C) Politikai eszme, amely minden hatalom forrásaként a népet jelöli meg.
D) A társadalom tagjai közötti kölcsönös felelősségvállalás.
E) Egymás kölcsönös megajándékozásának szokása.

Szubszidiaritás

A) Olyan elv, amely szerint minden döntést a lehető legalacsonyabb szinten kell meghozni.
B) A nemzetfelettiség politikai programja.
C) Pszichológiai fogalom, az egyén saját lelkivilágában való elmélyülésének a képessége.
D) Egy közösségen belül kisebb csoportok létrehozásának szervezési elve.
E) Egyházi megújulási mozgalom, amely a híveknek nagyobb szabadságot kíván adni a vallásgyakorlás terén.

2 pont	

7. Csoportosítás

A táblázat a klasszikus hatalmi ágakat tartalmazza.

TÖRVÉNYHOZÁS	VÉGREHAJTÁS	IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁS

a) Írja a táblázat megfelelő helyére az alábbi rövid esetleírások betűjelét!

A. Február közepén kezdődik a parlament tavaszi ülésszaka.
B. A miniszterelnök megnevezte az új belügyminisztert.
C. A katasztrófavédelem kormánybiztosa a helyszínen tájékozódott a helyzetről.
D. Az ellenzék éles hangnemben kifogásolta a beterjesztett javaslatokat.
E. A másodfokú bíróság formai hibák miatt első fokra utalta vissza az ügyet.
F. A magyar köztársasági elnök felelősebb magatartást kért a pártok képviselőitől.
G. A rendőrség fokozottabb ellenőrzésekkel készül az idegenforgalmi szezonra.
H. Ma várhatóan ítélet születik a zsarátnoki brutális kettős gyilkosság ügyében.

b) Van egy esetleírás, amely nem írható be a táblázat egyetlen helyére sem. Írja ennek betűjelét az üres négyzetbe! Indokolja miért nem írható be egyetlen helyre sem?

Indoklás:

…….

…….

…….....

…….

…….

…….....

…….....

…….....

…….....

…….....

…….....

…….....

4 pont	

8. Fogalommagyarázat

A következő feladatban környezetvédelmi ismereteiről adhat számot.

a) Magyarázza meg az alábbi fogalmakat!

- **újrahasznosítás**
- **szelektív hulladékgyűjtés**

b) Foglalja össze röviden, hogy a két fogalom milyen kapcsolatban áll egymással, illetve mi a szerepük a fenntartható fejlődés szempontjából!

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

4 pont	

9. Esetelemzés

Elemezze 10-15 sorban a fiatalkorúak alkoholfogyasztásának problémáját! Nevezzen meg két okot és tegyen két javaslatot a megoldásra! Válaszában térjen ki a különböző társadalmi szereplők (család, iskola, törvényalkotás, végrehajtás) felelősségére is!

„Pörgés, buli, hétvége. De vajon mindenkinek ugyanazt jelenti a szórakozás? A tivornyázók zöme még fiatalkorú. A bulizás pedig néha katasztrófába torkollik.
Napjainkban a fiatalság már 12–14 éves korban megismerkedik az alkohollal. A szórakozóhelyek többségét nem a 18 év feletti korosztály uralja. (…)
Szigorúan vesszük a szabályokat – mondja egy győri szórakozóhely alkalmazottja. Ám a megoldás nem ilyen egyszerű. Sokan megkérik idősebb társukat, hogy vásárolja meg nekik az alkoholt. Az illetőnek kiadjuk, hiszen betöltötte a korhatárt, ám nem lehetünk ott mindenki sarkában, hogy lássuk, valóban ő fogyasztja-e.(…)
– A fiatalok tudják, hogy itt nem kapnak alkoholt, ezért máshol szerzik be. Mire elérnek hozzánk, már többnyire részegek – mondja a hely biztonsági felelőse. – Szedtünk már ki az asztal alól 13 éves lányt is, ő a nevét sem tudta megmondani a kiérkező mentősöknek. (…)
Hazánkban a statisztikai adatok szerint a 14–15 évesek több mint háromnegyede, a középiskolások 92 százaléka fogyaszt rendszeresen alkoholt. Továbbá minden kamasz kipróbálta minimum egyszer. Sokszor súlyos következménye kerekedik az italozásnak.”

(Forrás: www.kisalfold.hu)

…….

…….

…….....

…….

…….

…….....

…….....

…….....

…….....

…….

…….

…….

…….

…….....

…….

…….

…….....

4 pont	

II. rész

Ismételten felhívjuk a figyelmét, hogy a II. rész két feladatsorából csak az egyiket kell megoldania: vagy a Gazdasági ismeretek, vagy a Pszichológia feladatsorát!

A. Gazdasági ismeretek

1. Kiegészítés

Egészítse ki az alábbi mondatokat!

a) A munkanélküliségi ráta megállapításakor …… elosztjuk a teljes munkaerő-állománnyal.

b) Hiperinfláció esetén az árak felszöknek, a felhalmozott vagyonok elértéktelenednek, a használt pénz .....

c) A dömpingár nem hoz …….....a vállalkozásnak.

d) A……. a pénz ára, amelyet a pénz használója azért fizet, mert az összeget a tulajdonos helyett ő hasznosítja.

4 pont	

2. Kiválasztás

Írja a megfelelő válasz betűjelét az üres négyzetbe!

1. Ki tekinthető önkéntes munkanélkülinek?

A) Az a munkaképes munkavállaló, aki a saját háztartásában akar dolgozni.
B) Az a munkaképes munkavállaló, akinek nincs munkája, munkán kívüli jövedelemből él.
C) Az a munkaképes munkavállaló, aki a fennálló piaci bérszínvonal mellett munkaerejét csak „drágábban” hajlandó adni a munkahelyet kínálók számára, mint amit azok érte fizetnének.
D) Az a munkaképes munkavállaló, aki önként mond fel munkáltatójának.

2. Melyik állítás nem igaz a gazdasági vállalkozásokra?

A) Anyagi haszonszerzés céljából jön létre.
B) Tevékenységét kockázatvállalás jellemzi.
C) A likviditás biztosítása hosszú távú terveiben nem kap szerepet.
D) Pénz- és vagyongazdálkodást folytat.

3. Kit vagy mit tekintünk jogi személyiségnek?

A) Az olyan vállalkozást, ahol a vállalkozó személyesen felel döntései következményeiért.
B) Olyan vállalkozást, amely saját nevében jogot szerezhet, kötelezettséget vállalhat.
C) Jogi tevékenységet folytató vállalkozást.
D) Jogász végzettségű, foglalkozású személyt.

4. Melyik állítás igaz az alábbiak közül?

A) Számla vagy nyugta kiállítása csak kézzel történhet.
B) A nyugta kiállítása sokkal egyszerűbb, mint a számláé, a vállalkozó az elszámolásoknál azonban nem tudja teljes körűen felhasználni, hiszen például áfa-visszaigénylésre nem jogosít.
C) Ha a vevő nem igényli, az eladónak nem kell sem számlát, sem nyugtát kiállítania, ebben az esetben elegendő, ha feljegyzi az eladás tényét.
D) A pénztárgéppel készített számla minden esetben teljesíti a számla formai és tartalmi követelményeit.

4 pont	

3. Igaz, hamis

Aláhúzással jelölje meg az alábbi kérdésekre a megfelelő választ!

a) Tökéletes verseny esetén a piac egyetlen szereplője sem rendelkezik akkora piaci befolyással, hogy hatással legyen az árakra.

IGAZ **HAMIS**

b) A betéti társaság kül- és beltagja egyaránt korlátlan és egyetemleges felelősséggel tartozik a társaság kötelezettségeiért.

IGAZ **HAMIS**

c) A vámunióra vonatkozó rendelkezések nemcsak a vámokat, hanem az azokkal azonos hatású díjakat is tiltják.

IGAZ **HAMIS**

d) A BUX a Budapesti Értéktőzsde egyik részvényindexe, a BÉT részvényszekciójában szereplő legnagyobb tőkeértékű és forgalmú részvények árának átlagos változását tükrözi.

IGAZ **HAMIS**

2 pont	

4. Elemzés

Mutassa be 10–15 sorban a szűkösség elméletét a következő példa alapján! Mely tényezők korlátozzák a példában szereplő cipész tevékenységét? Vázoljon fel kitörési lehetőségeket!

„Egy cipész több és jobb minőségű lábbelit gyárthatna, de nincs annyi többletjövedelme, hogy további bőr alapanyagot vásároljon, mert kevés vevője van, akik inkább a gyengébb minőségű, távol-keleti tömegterméket kedvelik és tudják megfizetni. Hogy olcsóbban és többet termelhessen, gépet kellene vásárolnia, ahhoz hitelre volna szüksége, de annak mértékét kis forgalmú üzletének piaci értéke fogja korlátozni."

(Forrás: Huzrik Anna – Vitéz Péter: Vállalkozz okosan! Comenius Kiadó, 2002)

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

5 pont	

5. Elemzés

Mutassa be 10-15 sorban az idézet alapján, hogy milyen szerepe lehet a hungarikumoknak a magyar gazdaságban és a nemzetközi kereskedelemben!
Szükséges-e kiemelni az eredendően hazai termékek körét itthon és külföldön? Indokolja a véleményét?

„Hungarikum az a termék, amelyet világszerte jellegzetesen és jellemzően magyarnak tartanak. Hungarikumot szolgálni, értékeit, hírnevét, rangját építeni megtisztelő, nemes és egyúttal felelősségteljes feladat. A Béres család immáron három hungarikum gondozását vállalja magára. Ezzel is szolgálják azt a küldetésüket, hogy (…) hitet, erőt adjanak ahhoz, hogy magyar földön, magyar tehetséggel, magyar kézzel is lehetséges nemzetközi rangú és színvonalú értéket teremteni, amely hozzájárul az ország és lakóinak szellemi és testi fejlődéséhez, gyarapodásához.”

(Forrás: http://www.beres.hu/hu/cegunkrol/hungarikumok_a_berestol/)

…….

…….

…….....

…….

…….

…….....

…….....

…….....

…….....

…….

…….

…….....

…….....

…….....

…….....

…….

…….

…….....

5 pont	

B. Pszichológia

1. Esszé

Az alábbiakban két téma címét találja. Válasszon a megadott témákból egyet! Az adott témáról 15–20 soros esszé formájában foglalja össze gondolatait! Fogalmazza meg saját véleményét, álláspontját, és érveljen mellette! Említsen néhány, a tartalmat alátámasztó vagy illusztráló példát, esetet! *(Csak az egyik téma kidolgozásáért jár pont.)*

A) Miért fontos a lelki egyensúly a „pszichofitness" kialakítása, megőrzése és gyakorlása a mai világban?
Térjen ki a betegségek lelki eredetének (pszichoszomatika) általános bemutatására is!

vagy

B) „A gyermeknek nagyobb szüksége van példaképre, mint bírálatra" (Joubert)
Ismertesse a jutalom motiváló hatását a gyermeknevelés folyamatában!
Térjen ki arra, hogy az eltúlzott jutalmazásnak milyen nem kívánt hatásai lehetnek az adott gyermek attitűdjére!

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

10 pont	

2. Fogalmak

Elemezze 5–10 sorban az esetet abból a szempontból, hogy mi a különbség a kreativitás, a képesség, a tehetség és az intelligencia fogalma között!

„ »Minden mérhető jelenség – így az intelligencia is – harang alakú elosztást mutat« – mondja Czeizel Endre genetikus. A lakosság 2,5 százalékának van 130 fölötti IQ-ja. A 175 fölötti érték már a zseni kategóriája. Tízmillió emberből talán három ér el ilyen eredményt. Bach vagy Beethoven valószínűleg nem tündökölne egy IQ-tesztben. Picasso tízéves koráig nem tudott írni-olvasni, sosem tanult meg szorozni. Czeizel szerint a vizuális, zenei, írói és matematikai tehetség genetikai alapú. Mindenkinek van, mondjuk „költőgénje", csak épp a zsenikbe az átlagostól eltérő, „különleges" gén került valamiért. Ez az oka annak is, hogy a művészi képesség – elsősorban a zenei – gyakran öröklődi Herskovits Mária szerint a kivételes tehetségek nem feltétlen forgatják fel az iskolát, egyszerűen több munkát követelnek a felnőttektől. Az ilyen gyerekek túl aktívak, állandóan csinálniuk kell valamit, le kell kötni az energiájukat. Az érzelmi zavarok, a magány nem feltétlen a tehetségből fakadnak. Lehet, hogy a családi mintákkal van a baj. »Egyáltalán nem igaz, hogy minél kiválóbb valaki, annál több magatartásgondja lesz. De kétségtelen, a leendő művésszel általában több baj van az iskolában, mint a leendő tudóssal« – teszi hozzá Herskovits.”

(Forrás: Sándor Zsuzsanna: Zsenikutatás. In www.168ora.hu; 2005. 09. 27.)

…….

…….

…….....

…….

…….

…….....

…….....

…….....

…….....

…….....

…….....

…….....

…….....

…….....

…….....

5 pont	

3. Esetelemzés

Elemezze 5–10 sorban az esetet abból a szempontból, hogy miért tekinthetjük rendellenességnek a túlzásba vitt fogyókúrát! Milyen érzelmi állapot húzódhat mögötte? Fogalmazza meg saját véleményét is az esettel kapcsolatban!

„Azért mesélem el a történetemet, mert nem szeretném, ha bárki azt hinné, hogy az anorexia vagy bármely más étkezési zavar egykomponensű betegség: ez csak tünet, amelynek a kiváltó okát kell megtalálni. Azt a sztereotípiát sem szeretem, hogy az anorexia csak azoknál a lányoknál alakul ki, akik olyan karcsúak akarnak lenni, mint a modellek. A probléma sokkal összetettebb – meséli találkozásunk első perceiben Eszter. (…) Nem volt könnyű a gyerekkorom. Három, nálam jóval fiatalabb testvérem van, anyukánk pszichiátriai betegségben szenved. Pótanyukája voltam a testvéreimnek, de hetedikes koromban – saját érdekemben – a nagymamámnál helyeztek el. Azóta is nála lakom, ő a legfőbb támaszom. Látszólag rendeződött az életem, azonban másodikos gimnazistaként elkezdtem attól tartani, hogy anyukámra kezdek hasonlítani, aki túlsúlyos. Ezért eldöntöttem: nem eszem. Tulajdonképpen éhségsztrájkba kezdtem – idézi fel Eszter a néhány évvel ezelőtt történteket. – Ma már tudom, valójában azt üzentem vele: tarthatatlan a helyzet a családunkban. Hogy nem gondoskodhatok a testvéreimről. Akkor anyám sem volt túl jól, mert még nem járt terápiára. Valójában a személyiségemben nem akartam anyukámra hasonlítani, de ez akkor nem tudatosult bennem. Százhetven centis, ötvenhat kilós lány voltam, és nagyon gyorsan negyvenhárom kilóra fogytam. Csak vizet ittam, és almát ettem.”

(Forrás: Fejős Éva: Anorexia testközelből – A 29 kilós lány igaz története. In Nők Lapja, 2010. február)

…….

…….

…….....

…….

…….

…….....

…….....

…….....

…….....

…….....

…….

…….

…….....

…….

…….

…….....

5 pont	

I. rész Társadalomismeret és jelenismeret	Maximális pontszám	Elért pontszám
1. Esszé	15	
2. Esetelemzés	10	
3. Forráselemzés	8	
4. Ábraelemzés	5	
5. Fogalom meghatározása	3	
6. Kiválasztás	2	
7. Csoportosítás	4	
8. Fogalommagyarázat	4	
9. Esetelemzés	4	
I. rész összesen	**55**	
II. rész		
A. Gazdasági ismeretek	Maximális pontszám	Elért pontszám
1. Kiegészítés	4	
2. Kiválasztás	4	
3. Igaz, hamis	2	
4. Elemzés	5	
5. Elemzés	5	
B. Pszichológia		
1. Esszé	10	
2. Fogalmak	5	
3. Esetelemzés	5	
II. rész összesen	**20**	
Az írásbeli vizsgarész pontszáma	**75**	

dátum

javító tanár

	Elért pontszám **egész számra** kerekítve	Programba bevitt **egész** pontszám
Feladatsor		

javító tanár

jegyző

Dátum: _____

Dátum: _____